

13 óra 20 perc korú holdsarló észlelése – távcsővel

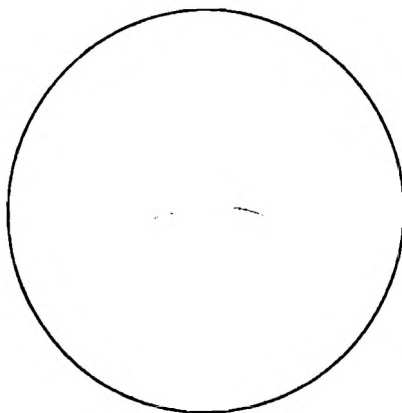
2003. augusztus 27-én hajnalban kiváló lehetőség nyílt az igen vékony holdsarló megfigyelésére. Az Évkönyv adatai már sejtették, hogy égi kísérőnk kedvező helyzetben lesz a Naphoz képest, ugyanis a 12 óra korú sarló a Nap előtt 52 perccel kel. Ilyen nagy időkülönbség csak akkor lehet, ha a Hold szinte a Nap „fölött” helyezkedik el (az azimutális koordináta-rendszerben), azaz az ekliptikától néhány fokkal északra van.

A nagy nap reggelén 3 óra NYISZ-kor keltünk Vincze Iván barátommal, és kiatóztunk a Péctől 5 km-re fekvő Pogány falu mellé, amely már a Baranyai-dombságban fekszik. A falu fölötti dombhátról nézve a K-i horizontot alig takarják tereptárgyak, és ha a légköri viszonyok is megfelelőek, akkor innen jól lehet holdsarlóra vadászni. Szerencsénkre az említett hajnalon az átlátszóság és a nyugaltság is jó volt (4-es, illetve 6-os), sőt a repülők sem húztak a légifolyosón kondenzcsíkot. Az igen nehezen megtalálható objektum keresésének elősegítéséhez egy 7x50-es Zeiss-binokulárt és egy 102/820-as apokromatikus refraktort vittünk magunkkal (az utóbbi egy Gemini 40-es GOTO mechanikán foglalt helyet). Az észlelőhely elfoglalásával és a felszerelés beüzemelésével kb. fél 5 felé végeztünk. A még meglévő fél óra szabadidőnkben a Szaturnuszt, a Marsot és néhány fényesebb kettőst és mélyeget nézegettünk a gyorsan világosodó égen.

Az Évkönyv által előrejelzett holdkelte időpontjában (5:03 NYISZ) a GOTO funkció segítségével ráálltunk a sarló feltételezett helyére. Azonban a 35 mm-es Erfle-okulár több mint 2°-os látómezejében csak a szemközi dombok tűntek fel fákkal, bokrokkal és a Pécs felé suhanó autók lámpáival. Mintegy 10 perc múlva már a dombtető is beküszört a motor által hajtott távcső okulárjába, de az 1,5°-2° vastag koszcsíkban nem látszott a Hold. Felváltva pásztáztuk a látóhatárt, felváltva binoklival és távcsővel, de hosszú, néma percek teltek el eredmény nélkül.

És végre! 5 óra 23 perckor egy kevésbé piszkos területen sejthetővé vált az okulárban egy rövidke, vékony, sárgásfehér vonal – a holdsarló legfényesebb, vízszintesnek látszó, alsó szakasza! Kb. másfél fok magasan volt a domb fölött, így a rossz légkör igen megnehezítette a megfigyelését. Hangos tetszésnyilvánításunkat hallva a közeli kukoricás kabócái elhallgattak, míg a távolabb fekvő hétvégi kertes kutyái ugatni kezdtek.

Ahogy a sarló kikerült a szennyezett rétegekből, egyre meggyőzőbb látványt nyújtott a 10 centis apóban. A fordított állású LM-ben kissé megdőlvé látszott a vékonyka ív. A szinte vízszintesen látszó alja (távcsőben a teteje) KL-sal is egyértelmű volt, a középső szakasza csak EL-

A sarló látványa 05:48-kor, 102 mm-es f/8-as távcsővel, 54x-es nagyítással

sal volt sejtető, majd a megdőlt másik vége ismét jól látszott. Az ív hosszát összesen 70°-nak becsültük, amiből kb. 15°-ot tett ki a kiválóan látszó alsó rész. A nagyítást 23x-osról 54x-esre növeltük, ezzel a látvány még egyértelműbb lett, sőt az íven inhomogenitások is sejtetőek lettek. Közben az ég egyre világosabb lett, a csillagok után a Mars és a Szaturnusz is eltűnt a szemünk előtt, bár ezt most nem bántuk, mert más-
sal voltunk elfoglalva.

5 óra 50 perctől egyre nehezebben látszott a sarló 53x-os nagyítással is, többször el is vesztettük szem előtt, de szerencsére újra és újra megtaláltuk. 6 óra 2 perckor megjelent a látóhatáron a Nap felső pereme, majd 6 óra 5 perckor a vörös, ovális korong teljes terjedelmében láthatóvá vált. A Holdat 6 óra 6 percig láttuk, ugyanis ekkor egy pillanatnyi figyelemkihagyás után nem találtuk meg többé, elveszett. A holdsarló kora ekkor 13 óra 20 perc volt újhold előtt.

Sajnos a 43 percnyi nagytávcsöves látóhatósága alatt sem 7x50-es binokulárral, sem szabad szemmel nem láttuk, még a beállított lencsés távcső mellett elnézve sem. Így szabadszemes rekord nem, „csak” távcsöves rekord született. Mivel a fényképezőgép keresőjében sem tudtunk megtalálni (élesre állítani) ezért fényképet sem tudtunk készíteni róla. A legközelebbi hasonló alkalomkor már tudjuk, hogy a különböző fókuszú okulárok és a fényképezőgép fókuszát előre be kell jelölni az okulárkihuzaton a zökkenőmentes átállás érdekében.

Reméljük lesz még az életünkben legalább egy ilyen jó lehetőség, amikor a mostani tapasztalatokkal felvértezve szélesebb körű megfigyeléseket is végezhetünk.

GYENIZSE PÉTER

Felhívás!

A Magyar Csillagászati Egyesület össze kívánja állítani a hazai amatőrmozgalom lehető legteljesebb archívumát. Ennek érdekében kérjük tagtársainkat, hogy a mozgalom múltjával kapcsolatos korabeli dokumentumokat (meghívók, fényképfelvételek, filmfelvételek stb.) bocsássák rendelkezésünkre. A dokumentumokat digitalizálás után visszaküldjük, azonban természetesen szívesen vennénk, ha azokat tulajdonosaik könyvtárunk számára felajánlanák. Elsősorban eredeti dokumentumokat gyűjtünk – a régi folyóiratok, könyvek példányai, számunkra is elérhető illusztrációi sajnos rossz minőségűek. A képanyagokat digitális formában is eljuttathatják tagtársaink (a szkennelt anyagok felbontása legalább 300 dpi legyen). Köszönjük!

Magyar Csillagászati Egyesület